



## UTTANRÍKIS- OG MENTAMÁLARÁÐIÐ

Løgtingið  
Tinghúsvegur 1-3  
100 Tórshavn

Dagfesting: **18. desember 2020**  
Tygara ref.:  
Máttal.: **19/00016-58**

**Svar****upp á**

**skrivligan fyrispurning nr. SS-004/2020 (eftir § 53) frá Johan Dahl, løgtingsmanni, til Jenis av Rana, landsstýrismann í uttanríkis- og mentamálum.**

**Viðvíkjandi marknaðaratgongd og status í samráðingum um altjóða samhandilsavtalur og fríhandilsavtalur.**

**Fyrispurningurin er soljóðandi:**

1. Hvør ítøkilig arbeiðs- og tíðarætlan er lögð fyri samráðingar um altjóða samhandilsavtalur og fríhandilsavtalur millum Føroyar og okkara týðningarmiklastu samhandilsland?
2. Eru nakrar realitetssamráðingar byrjaðar við nakað ávíst land, fríhandilsfelagsskap ella fríhandilssamgongu?
3. Hvør eyka orka og førleikar er sett av til at planleggja og gjøgnumføra altjóða samráðingar um samhandilsavtalur og fríhandilsavtalur?
4. Hvørjir partar eru ella verða við í samráðingum um samhandilsavtalur og fríhandilsavtalur, her verður hugsað um danskar myndugleikar, føroysku vinnuna og aðrar viðkomandi partar, og eru hesi boðin við til samráðingar?
5. Hvat er status í samráðingunum um samhandilsavtalur og fríhandilsavtalur við ES, USA, Russland, Kina, Suðurkorea og Japan, herundir hvørji ítøkilig stig er tikin í samráðingunum við hvørt land sær. Nær kann roknast við, at realitetssamráðingar byrja við felagsskapir og tey einstøku londini, hvørji eru útlitini fyri einari semju við felagsskapir og tey einstøku londini? - statusuppgerðin skal bítast á nevndu felagsskapir og einstøk lond.
6. Verður eisini arbeitt í breiðari høpi við at fáa samhandilsavtalur og fríhandilsavtalur við fríhandilssamgongu, t.d. Asia, BRIK-londini, Hvíta Russland og Ukraine?

**Svar**

Fyrst fari eg at svara spurningunum stutt og ítøkiliga, og síðan lýsa støðuna og seta avbjóðingar á handilsøkinum í ein meira yvirskipaðan samanhang.

**Til 1:** Í lýtuni eru ongar ítøkiligar samráðingar um nýggjar fríhandilssáttmálar, men handilsmál verða eftir ætlan partur av samráðingunum við ES og Bretland í 2021. Harumframt verður miðvíst arbeitt fyri betri marknaðaratgongd við m.a. Kina og EABS.



## UTTANRÍKIS- OG MENTAMÁLARÁÐIÐ

**Til 2:** Sum nevnt omanfyri, eru ongar samráðingar í løtuni. Sí eisini seinni.

**Til 3:** Lutfalsliga nógv orka verður løgd av til at virka fyri betri marknaðaratgongd og fríhandli. Avbjóðingin er at fáa tilsøgn frá viðkomandi londum um at fara undir fríhandilssamráðingar. Seinastu árin eru serliga Kina, EABS, ES, Bretland, Japan og Ísland raðfest.

**Til 4:** Í sjálvum samráðingum um fríhandilssáttmálar eru umframt Uttanríkistænastuna ofta umboð fyri aðrar viðkomandi myndugleikar við. M.a. Taks, Heilsufrøðiligu starvsstovuna, Fiskimálaráðið, Fíggjarmálaráðið o.o.

Regluligt samband er við føroyskt vinnulív um m.a. tørv á sáttmálum, sáttmálabroytingum, og um forðingar annars. Hetta samband er í stóran mun grundarlagið undir raðfestingunum innan handilsmál.

Eisini er gott samstarv við donsku stjórnina í sambandi við at virka fyri betri og tryggari marknaðaratgongd fyri føroyskan útflutning. Bæði við viðkomandi danskar sendistovur og ávís donsk stjórnarráð. Stundum eru umboð fyri donsku stjórnina boðin við á fundir ella til samráðingar.

**Til 5:** Undanfarnu árin hevur móttvegis **ES** verið arbeitt miðvíst við at gera vart við føroyska ynskið um betri atgongd fyri virkaðar fiskavørur. Eftir ætlan verður næsti felagsnevndarfundur millum Føroyar og ES um galdandi fríhandilssáttmála á heysti 2021. Harumframt er samskipti á hægsta politiska stigi millum Føroyar og ES um ein breiðari samstarvskarm, ið skal virka sum grundarlag fyri at menna samstarvið millum partarnar, herundir eftir ætlan eisini handilssamstarvið. Í mun til ES er vert at hava í huga, at Føroyar ikki hava verri marknaðaratgongd fyri fiskavørur til ES marknaðin enn Ísland og Noreg.

Lítill og eingin tollur er á teimum vørum, ið Føroyar útflyta til **USA**. Marknaðaratgongdin er sostatt kappingarfør í mun til toll. Tí er ein fríhandilssáttmáli í løtuni ikki áttrokandi. Hóast avmarkaðan toll, er umráðandi at halda vakið eyga við øðrum forðingum. T.d. er nógv orka seinastu árin løgd í at tryggja, at Føroyar lúka treytirnar í amerikonsku lóggávuni *Marine Mammal Protection Act*, ið m.a. snýr seg um hjáveiðu av súgdýrum í londum, sum útflyta sjógæti til USA. Landsstýrið raðfestir viðurskiptini við USA, og herfyri skrivaðu amerikanska stjórnin og landsstýrið undir partalagsyvirlysing um at økja samstarvið. Í yvirlysingini eru handilssamstarv nevnt sum eitt av høvuðsøkjunum.

**Russland** var í 2015 við til at stovna Evrasíatiska búskaparsamveldið, EABS. Hini limalondini eru Hvítarussland, Kasakstan, Kirgisia og Armenia. EABS er ein innari marknaður, og Russland kann sostatt ikki einsamalt gera fríhandilssáttmálar við onnur lond. Landsstýrið arbeiðir tí fyri einum fríhandilssáttmála við EABS, ið kann leggja handilsviðurskiptini í eina fasta legu og tryggja tollfría marknaðaratgongd til henda stóra marknað við 180 milliόνum íbúgvum.

Í 2018 skrivaðu EABS og Føroyar undir semjuskjal um búskaparligt samstarv. Semjuskalið er ein liður í at styrkja viðurskiptini millum Føroyar og EABS-londini. Árligi felagsnevndarfundurin millum partarnar skuldi eftir ætlan vera í Føroyum í ár, men vegna covid-19 varð hann útsettur til 2021, tá ið ætlanin eisini er at skipa fyri eini vinnuferð. Seinasti felagsnevndarfundur var í mai 2019, og síðan tá hevur verið miðvíst arbeitt fyri at sannføra bæði EABS-nevndina og einstøku limalondini um at taka upp samráðingar um fríhandil við Føroyar.



## UTTANRÍKIS- OG MENTAMÁLARÁÐIÐ

**Japan** og Føroyar høvdu árinum 2018-19 óformligar ráðføringar um at gera fríhandilssáttmála. Frá japanskari síðu hevði serliga undanfarni uttanríkisráðharri áhuga at ganga føroyska ynskinum um fríhandil á mæti. Komið varð væl áleiðis við innleiðandi útgreinum, men undirtøka var kortini ikki í japansku stjórnini um fríhandilssáttmála við Føroyar. Eftir broytingar í japansku stjórnini varð málið frá japanskari síðu steðgað. Landsstýrið og japanska stjórnin arbeiða nú við at gera eitt semjuskjal um samstarv á handilsøkinum og øðrum økjum. Talan verður eftir ætlan um ein samstarvskarm millum Føroyar og Japan, sum frá føroyskari síðu verður mettt sum ein liður í at slóða fyri endurnýggjaðum áhuga í Japan fyri eini frælsisgerð av handlinum landanna millum.

Spurningurin um fríhandil hevur verið umrøddur við **Suðurkorea**, og fundir hava verið partanna millum. Eitt fet rættan veg var, tá ið tað í 2016 eydnaðist at fáa Suðurkorea at viðurkenna, at vørur úr Føroyum frá 2017 skulu fáa tollviðgerð sambært MFN-støðu. Tað bar í sær ein tollniðurskurð við umleið eini helvt. Fyri føroyskt vinnulív er Suðurkorea ein spennandi marknaður, sum landsstýrið framhaldandi eigur at arbeiða við. Tó hava onnur lond, í samsvari við føroyska útflutningsmynstrið seinastu árinum verið, hægri raðfest.

Seinnu árinum hevur **Kina** staðið høgt á raðfestingarlistanum. Føroyska ynskið um fríhandilssáttmála við Kina hevur seinnu árinum verið borið fram til fleiri ymisk høvi, og víst hevur verið á, at kappingarstøðan hjá føroyskum útflytarum er undir trýsti av, at lond sum Ísland og Kili longu hava fríhandilssáttmála við Kina, og at Kina harumframt er í samráðingum við Noreg um tað sama. Fundir hava verið á embætisstigi og bæði landsstýrisfólk og danskir ráðharrar hava vitjað í Kina og talað fyri, at Føroyar og Kina fáa sínámillum fríhandil. Enn hevur landsstýrið ikki fingið tilsøgn um samráðingar um fríhandil millum Kina og Føroyar frá kinverskum myndugleikum.

Í løtuni verður eisini arbeitt við einum semjuskjali um at skipa eitt meira regluligt samstarv partanna millum á handilsliga økinum, sum eitt stig á leiðini fram ímóti eini fríhandilstilgond. Tað er greitt, at stovnanin av føroysku sendistovuni í Beijing, hevur givið økta vælvild mótvegis Føroyum í kinverskum stjórnarskrivstovum.

**Til 6:** Sum nevnt omanfyri verður í Asia arbeitt fyri betri marknaðaratgongd til Kina, Japan og Suðurkorea, umframt tey lond í EABS, sum landafrøðiliga eru í Asia. Sonevndu BRIK-londini, Brasil, Russland, India og Kina, eru ikki í fríhandilssamgongu saman. Hinvegin er Russland, saman við Hvítarusslandi, partur av EABS, sum landsstýrið arbeiðir fyri at fáa fríhandilssáttmála við. Eisini hevur samskipt verið við myndugleikar í Brasil um at gera ein heilsufrøðiligan sáttmála, ið ger tað møguligt at útflyta matvørur úr Føroyum til Brasil, ið er ein marknaður, partur av føroyskum vinnulívi síggja møguleikar í. Seinni árinum hevur ikki verið samband við Ukraína um fríhandilssáttmála.

### Yvirskipaðar viðmerkingar

Ein stórir partur av teimum vørum, sum verða framleiddar í Føroyum, verða framleiddar við útflutningi fyri eyga og ein stórir partur av teimum vørum, føroyingar brúka, verða innfluttar. Avmarkaði heimamarknaðurin í Føroyum ger, at sum veitari av fiskavørum til marknaðir um allan heim, eru Føroyar í størri mun knýttar at marknaðum í øðrum londum enn lond við størri heimamarknaði. Samhandil við umheimin er tískil ein snúgningsásur í føroyska búskapinum og ein fortreyt fyri vøkstri og menning í Føroyum.



## UTTANRÍKIS- OG MENTAMÁLARÁÐIÐ

Sum útgangsstøði eru Føroyar sostatt ein fríhandilstjóð, sum hevur áhuga í, at marknaðaratgongd fyri føroyskar vørur er so opin, víðfevnd og støðug sum til ber.

Tað er tó ein afturvendandi avbjóðing hjá Føroyum at sannføra onnur lond um, at tað hevði verið skilagott og ein fyrimunur fyri báðar partar at arbeiða miðvíst við at menna handilsviðurskiftini við Føroyar við t.d. gera ein fríhandilssáttmála ella á annan hátt tryggja so frælsar handilstreytir, sum til ber. Orsøkin er eyðvitað, at føroyski marknaðurin er so lítil í vavi, at tað tí kann vera trupult hjá øðrum londum at síggja, hvat tey fáa burturúr at brúka tíð og orku uppá at gera ein fríhandilssáttmála við Føroyar.

Samanborið við flestu grannalondini standa Føroyar rættiliga einsamallar á handilsliga økinum. Føroyar eru hvørki partur av ES, EFTA og heldur ikki av øðrum felagskapum, sum samráðast um handilssáttmálar í felag.

At Føroyar ikki eru eitt sjálvstøðugt ríki, kann vera ein onnur avbjóðing, tá ið um ræður fríhandil. Orsakað av eignum innanríkis viðurskiftum, eru summi lond varin at gera fríhandilssáttmálar við lond, sum ikki eru fullveldisríki.

Uppgávan at tryggja føroyskum vinnulívi kappingarføra marknaðaratgongd liggur hjá landsstýrinum. Uttanríkistænastan stendur fyri hesum arbeiði, og handilsmál fylla nógv sum arbeiðsøki. Sum við øðrum uttanríkispolitiskum málum er tað at arbeiða við marknaðaratgongd, og handilsmálum sum heild, vanligi ein drúgv tilgongd, ið krevur áhaldni, umframt ein mótpart, ið er til reiðar. Sjáldan verða stór stig tikin í einum, men tey eru hinvegin ofta úrslit av drúgvum fyrireikingum og samskipti. Talan er bæði um at virka fyri at vekja ans fyri Føroyum sum samhandilspartur, at samráðast og røkja mál í sambandi við verandi fríhandilssáttmálar. Í hesum arbeiði eru sendistovurnar serstakliga týðandi. Í teimum londum, har Føroyar ikki hava sendistovur, men har Føroyar hava handilsligan áhuga, er gott samstarv við donsku sendistovurnar á staðnum.

Eisini hava seinnu árin verið fleiri handils- og vinnuferðir, ið hava fingið góðu undirtøku millum føroyskar fyrirkur. Handilsframaátøk eru partur av tilgondini at styrkja um ímyndina og umdømið, Føroyar hava í viðkomandi londum og soleiðis vekja størri áhuga fyri handli og samvinnu annars við Føroyar.

Tað hevur samstundis týðning eisini at seta handilssamstarv í ein strategiskan uttanríkispolitiskan samanhag, ið umframt at tryggja so góða marknaðaratgongd sum til ber, hevur til endamáls at økja um áhugan fyri Føroyum sum ein politiskur, búskaparligur og mentanarligur samstarvspartur í heimssamfelagnum. Í hesum høpi eru fleiri spennandi stig tikin í seinastuni, umframt at virkað verður miðvíst við í breiðum høpi at styrkja samstarvið við fleiri týðandi handilspartar, m.a. ES, Kina, EABS og Japan.

Føroyar hava, sum er, fríhandilssáttmálar við ES, Bretland, Noreg, Ísland, Turkaland og Sveis. Tað ber í sær, at flest allar vørur, sum í dag verða framliddar í Føroyum, hava tollfría atgongd til hesar marknaðir. Til tess at fáa betri atgongd fyri nýggjar vørur og fyri at beina burtur viðkomandi forðingar í verandi sáttmálum, verður støðugt arbeitt við dagføringum. Í 2019 vóru fyrstu ferð í 12 ár gjørdar broytingar í fríhandilssáttmálanum við ES. Tá fekk virkaður føroyskur brislingur tollfría atgongd til ES, og føroyskt alifóður fekk eisini betri marknaðaratgongd.



## UTTANRÍKIS- OG MENTAMÁLARÁÐIÐ

Tá ið Føroyar og Bretland í 2019 skrivaðu undir fríhandilssáttmála, vóru Føroyar millum allar fyrstu londini, ið gjørdar sáttmála við Bretland. Samstundis var semja um, at tá ið sáttmálin kemur í gildi, og Bretland ikki longur er bundið at galdandi handilsskyldum mótvegis ES, t.e. 1. januar 2021, skulu partirnar í felag finna loysnir, ið hava til endamáls at beina burtur viðkomandi forðingar, t.d. kvotur á ávísimum vørum. Samskipt verður við bretska myndugleikar um at fara undir hesa tilgongd.

Útflutningsmynstrið hjá Føroyum er nógv broytt seinastu umleið tíggju árin. Økt uppisjóvartilfeingi og stórir vøkstur í alivinnuni hava verið viðvirkandi orsøkir til, at síðan 2009 er virðið á útfluttum vørum meira enn tvífaldað – úr 4,1 milliard í 2009 í omanfyri 9 milliardir í 2019. ES er framvegis størsti einstaki marknaðurin fyri føroyskar útflutningsvørur. Í virði er útflutningurin til ES vaksin nakað seinastu 10 árin, men lutfalsligi marknaðarluturin hjá ES er kortini minkaður munandi, tí stóri útflutningsvøxsturin hevur elvt til, at føroyskar fyrirkøkur hava økt um søluna til aðrar marknaðir – serliga Russland, men eisini Kina og USA. Útflutningurin til Russlands er fleirfaldaður – úr umleið 650 mió. í 3,2 mia. eftir 10 árum. Tað kemst í stóran mun av, at Føroyar síðan 2014 hava havt serstöðu á russiska marknaðinum, tí Føroyar ikki eru fevndar av matvøruforboðnum, russiska stjórnin hevur sett fyri landbúnaðarvørum úr m.a. ES, Noregi, Ísland, USA og Kanada.

Russland er sostatt tað landið, sum innflytir mest úr Føroyum. Danmark er tað einstaka land í ES, sum keypir flestar føroyskar vørur – í fjør tilsamans góð 10 prosent av samlaða útflutninginum, og er tí næststørsti keyparin av føroyskum útflutningi. Teimum í hølunum koma Bretland, USA og Kina, so fimm teir størstu innflytararnir av føroyskum vørum eru, nú Bretland fer úr ES, fimm sjálvstøðugir marknaðir.

Tað er ein grundleggjandi broyting í samhandlinum hjá Føroyum samanbórið við fyri bara 10-15 árum síðan, tá at kalla allur útflutningurin endaði í ES. Tá var handilssáttmálin við ES karmur um bróðurpartin av útflutninginum. Broytta útflutningsmynstrið krevur, at landsstýrið leggur nógva orku í at virka fyri fríhandilssáttmálum í lutfalsliga nýggjum marknaðum.

Vinarliga

Jenis av Rana  
*landsstýrismaður*